

Rotterdam, 16 maart 2023

Geachte Staatssecretaris van der Burg,

Met grote zorg hebben wij, gespecialiseerde hulp- en dienstverleners voor sekswerkers in Utrecht (Belle), Amsterdam (P&G 292), Den Haag (SHOP), Tilburg (PMW 013) en Rotterdam (het ESSM van Stichting Humanitas) kennisgenomen van de nota van wijziging van de WRS. Wij leveren een bijdrage aan de positieverbetering van (ex)sekswerkers en tevens zetten we ons in voor de bestrijding van mensenhandel en de zorg voor slachtoffers mensenhandel.

Allen werken wij samen met onder andere de politie en gemeenten. Samen met netwerkpartners werken we aan het scheppen van vertrouwen bij de doelgroep. Wij delen de zorg over mensenhandel en geweld tegen sekswerkers, die ook in de wet een prominente rol heeft. Wij staan daarin aan dezelfde kant. Wij zijn echter geschokt door de inhoud van het wetsvoorstel WRS en de nota van wijziging. Het wetsvoorstel en de nota leveren geen bijdrage aan het terugdringen van mensenhandel en verbeteren niet de positie van sekswerkers, maar zullen zelfs averechts werken.

In dit schrijven lichten wij onze bezwaren toe. Hierbij maken wij gebruik van een in 2019 door het Aidsfonds/Soa Aids Nederland opgestelde briefⁱ voor de internetconsultatie van de WRS. Deze brief geeft een goede onderbouwing van onze bezwaren. Ook als reactie op de nota van wijziging van de wet, zijn deze argumenten steekhoudend. Tevens verwijzen wij u graag naar onze brieven die zijn ingediend voor de internetconsultatie in 2019.^{ii iii iv v}

Niet criminaliseren maar decriminaliseren

De WRS is een poging om te komen tot uniform nationaal beleid op het gebied van de seksbranche en het bestrijden van misstanden in de sector. Bij deze poging behoren twee belangrijke uitgangspunten:

- bestrijding van mensenhandel en andere misstanden;
- positieverbetering van sekswerkers.

Om mensenhandel en overige misstanden te bestrijden zet de WRS in op verdere criminalisering. Procedures zoals verplichte registratie van sekswerkers of het criminaliseren van klanten, bestrijden geen misstanden. Uit onze ervaring, onderzoeken en de ervaring die is opgedaan in andere landen weten we dat sekswerkers juist kwetsbaar worden voor mensenhandel en uitbuiting bij de invoering van dergelijk beleid.^{vi} De WRS biedt dus geen aanknopingspunten om misstanden te voorkomen en levert geen bijdrage aan de positieverbetering van sekswerkers.

Het past helaas bij het stigma dat rond dit beroep bestaat, dat het wetsvoorstel zich vooral richt op het bestrijden van mensenhandel. Het is onbegrijpelijk dat in een wet die een poging doet om te komen tot het reguleren van een beroep, met name het bestrijden van mensenhandel het centrale onderwerp is. Dit gebeurt namelijk niet bij regulering van beroepen in andere sectoren, waarvan wij uit ervaring weten dat daar ook mensenhandel en uitbuiting voorkomt. Denk aan de horeca, bouwsector, land- en tuinbouw, distributiecentra en schoonmaakbranche. Door deze koppeling wordt het stigma op sekswerk verder gevoed en vergroot. Dit draagt niet bij aan de positieverbetering van sekswerkers.

Onze zorg is daarnaast dat de WRS zal leiden tot meer geweld tegen sekswerkers.^{vii} Wij als zorginstellingen zullen de sekswerkers, die zich niet kunnen of willen registreren, uit het oog verliezen. Daarom zijn wij bezorgd over hun toekomst. Sekswerkers die minder zichtbaar zijn en in het onvergunde circuit zullen verdwijnen, worden makkelijk doelwit van criminelen, die hen zogenaamd zullen gaan faciliteren. Criminelen, zoals mensenhandelaren, kunnen profijt trekken uit het “neveneffect” dat het ondergronds gaan van dit beroep met zich meebrengt. Kortom, de wet heeft een averechts effect.

Onderzoek toont aan dat decriminalisering^{viii} een positief effect heeft op de veiligheid en gezondheid van sekswerkers. UNAIDS, WHO, UNFPA en UNDP adviseren daarom ook decriminalisering: het versterken van iemands rechtspositie vermindert namelijk slachtofferschap. Sekswerk is een legaal beroep, net als alle andere beroepen en moet ook zo behandeld worden.

Schijnzekerheid en de contraproductiviteit van het registreren van sekswerkers

Er ontstaat alleen schijnzicht op hen die zich hebben laten registreren, omdat er niet kan worden uitgesloten dat er geen sprake is van dwang aan de hand van het registratiegesprek. Ook zullen veel vrijwillig werkende sekswerkers zich niet registreren vanuit privacy overwegingen. Het aanleggen van een landelijke database van sekswerkers gaat namelijk gepaard met enorme risico's. De sector wordt verder ondergronds gedreven. In andere landen waar verplichte registratie is ingevoerd is dit schadelijke effect al zichtbaar.

Zoals al gememoreerd verwachten we dat door de verplichte registratie een deel van de sekswerkers die we nu zien uit beeld zal raken. Zij worden het onzichtbare circuit ingeduwd, omdat ze zich niet kunnen of willen registreren. Wij hebben aan sekswerkers gevraagd wat zij van het voorstel vinden. Bijna iedereen gaf aan niet geregistreerd te willen worden, ook niet met alleen een BSN-nummer, omdat de garantie van anonimiteit heel belangrijk voor sekswerkers is. Sekswerkers willen vaak niet dat familie en vrienden erachter komen dat ze dit werk doen of ze zijn bang dat dit werk gevolgen kan hebben voor de toekomst. Zolang er een groot stigma rondom sekswerk bestaat is het van groot belang dat de anonimiteit van sekswerkers zoveel mogelijk gewaarborgd kan worden. “Een inschrijving bij de Kamer van Koophandel is het maximale wat betreft registratie”, zo liet een raamsekswerker weten.

Kortom, het hechten aan privacy (anonimiteit) is een belangrijke reden voor sekswerkers om niet geregistreerd te worden. Andere redenen om niet te kunnen of willen registreren zijn onder andere

omdat sekswerkers te jong zijn, niet de goede papieren hebben of niet door een intake van een ambtenaar komen, omdat deze – aan de hand van een gesprek – beoordeelt dat de potentiële sekswerker niet voldoende ‘zelfredzaam’ is of mogelijk onder dwang werkt. Nog een reden om niet te registreren is het gebrek aan vertrouwen in hoe de overheid met de gegevens van burgers omgaat. De lekken vanuit grote (semi) overheidsinstellingen en banken die de laatste jaren de pers gehaald hebben, helpen niet bij het winnen van vertrouwen in de overheid.

Slechtere toegang tot zorg en hulpverlening

Niet geregistreerde sekswerkers zullen via andere wegen klanten zoeken, omdat klanten én sekswerkers vervolging willen voorkomen. Ze zullen onder de radar willen blijven en worden zoals al is beschreven moeilijker bereikbaar voor zorg- en dienstverleners. Sekswerkers zullen niet meer om hulp durven vragen uit angst voor (juridische) consequenties. De bestuurlijke boete is dan wel geschrapt, civielrechtelijke consequenties worden hier niet mee uitgesloten. De toegang tot (medische) zorg, veiligheid en goede werkomstandigheden wordt dus minimaal en zal sekswerkers kwetsbaarder maken voor uitbuiting, mensenhandel, dwang, geweld en discriminatie.

Aangiftebereidheid zal verder afnemen

Niet geregistreerde sekswerkers zullen, uit angst voor repressieve maatregelen, geen beroep op de politie durven doen. De aangiftebereidheid is nu al extreem laag, het wetsvoorstel zal dit verergeren. Zo krijgen criminelen en andere kwaadwillenden, zoals hierboven ook al aangegeven, met de WRS een extra chantagemiddel in handen, terwijl wij als hulpverleners een belangrijk middel verliezen. Tot nu toe kunnen wij slachtoffers die bang zijn om naar de politie te gaan verzekeren dat zij niet strafbaar zijn. Met deze wet zal dat in de toekomst niet meer kunnen.

Momenteel is de politie een van de belangrijkste partners voor hulpverleners bij vermoedens en signalen van geweld en/of uitbuiting en mensenhandel. Sekswerkers vertrouwen de agenten die in de raamstraat zichtbaar zijn en met wie ze een vertrouwelijke relatie kunnen opbouwen. Sekswerkers komen vaak uit landen waar de politie een andere cultuur kent. Het bijzondere aan het Nederlandse model is dat politie en hulpverlening, als eenmaal het vertrouwen gewekt is, uiteindelijk gezien worden als helpers of beschermers. De vraag is nu wat voor invloed dit wetsvoorstel zal hebben op de opgebouwde vertrouwensband. We hebben met z’n allen gewerkt aan het scheppen van vertrouwen. De voorgestelde WRS voelt als het weggooien van het kind met het badwater. De investeringen van de laatste jaren gaan hiermee verloren.

De nota van wijziging biedt geen verbetering voor de eerder genoemde bezwaren. Sterker nog veel wijzigingen zijn zelfs een verslechtering. In het bijzonder de volgende:

A – Artikel 8a: Herhaalgesprek prostitutievergunning

Het is een ingewikkeld proces om iemands persoonlijke situatie te begrijpen. Er is geen wetenschappelijk bewijs dat een controlegesprek van 90 minuten bijdraagt in het oplossen van mensenhandel. Elk jaar zo’n gesprek herhalen heeft ook geen zin. Het stigmatiseert sekswerkers en draagt niet bij aan het doel dat het nastreeft.

D - Artikel 16: Gegevensverwerking

Het verwerken van bijzondere persoonsgegevens van sekswerkers gaat in tegen hun grondrechten en brengt sekswerkers in gevaar. Ook hier heeft de sekswerkgemeenschap zich al tegen uitgesproken, onder andere in de internetconsultatie voor de WGTS. De brieven die het Aidsfonds – Soa Aids Nederland^{ix} en SekswerkExpertise en Vereniging voor Vrouw en Recht Clara Wichmann^x hierop hebben ingediend geven een goed overzicht van de argumenten tegen dit lid en het uitbreiden hiervan.

F - Artikel 40: Strafbaarstelling klant

Klanten krijgen te veel macht over sekswerkers. Klanten worden aangespoord om sekswerkers zonder vergunning aan te geven zodat ze zelf geen straf krijgen. Dat is gevaarlijk. Klanten die na het afnemen van een dienst toch twijfels hebben over de vrijwilligheid van de sekswerker zijn, wanneer zij dit na 24 uur melden of melden via de verkeerde kanalen, nog steeds strafbaar. Het aantal meldingen zal hiermee significant afnemen. Met deze wijziging komen er dus niet meer meldingen van mensenhandel en geef je kwaadwillende klanten een chantagemiddel om sekswerkers zonder vergunning geweld aan te doen. Dit zagen wij ook toen sekswerkers tijdens de COVID-pandemie tijdelijk niet mochten werken. Het geweld tegen sekswerkers die toch werkzaam waren nam toe. Op dit moment worden sekswerkers al gechanteerd door klanten die dreigen de belastingdienst of de woningbouwvereniging in te lichten. Met deze wijziging worden sekswerkers die zonder vergunning werken extreem kwetsbaar gemaakt.

Maak het welzijn van sekswerkers leidend

Het ministerie verwacht dat er ongeveer 10.000 sekswerkers in Nederland zich zullen aanmelden voor een vergunning. Het doel van de wet is meer misstanden vinden. Desondanks worden er geen extra kosten verwacht voor de politie. De politie krijgt dus ook geen extra geld voor extra meldingen. Dit impliceert dat er dus niet méér misstanden zullen worden gevonden. De wet is daarom in zijn geheel niet effectief. Voor de zoals door het ministerie geschatte 17.000 sekswerkers die geen vergunning willen of kunnen aanvragen betekent dit dat zij in casu onder het zogenoemde 'Zweedse model' zullen werken. Uit onderzoek blijkt dat dit tot meer geweld en verdere uitsluiting van de maatschappij zal leiden.

Wij maken bezwaar tegen de wijzigingen in de nota van wijzigingen en tegen de WRS.

Wij denken dat de wijzigingen uit de nota en de WRS in hun intentie falen. De invoering van een vergunningstelsel is niet het middel om grip te krijgen op de sector en zeker niet het middel om mensenhandel te bestrijden. Sekswerkers worden door dit voorstel juist meer kwetsbaar gemaakt voor dwang en geweld. Er zal een steeds groter onzichtbaar circuit ontstaan.

Als zorginstellingen zijn wij bezorgd dat wij niet meer in staat zullen zijn om ons werk naar behoren te doen, omdat we sekswerkers steeds minder goed zullen bereiken. Dit wetsvoorstel zal het stigma op sekswerk versterken en sekswerkers nog meer in een uitzonderingspositie plaatsen, wat juist een verslechtering van hun positie betekent. De WRS criminaliseert het beroep in plaats van het te decriminaliseren.

Wij denken dat het oplossen van bestaande problemen in deze sector alleen maar kan door sekswerkers, hulpverlening en andere actoren in de sector (zoals exploitanten) daadwerkelijk te betrekken bij de totstandkoming van wet- en regelgeving.

Voor deze wet is de komende twee jaar 13,7 miljoen euro begroot. Wij adviseren dit bedrag te investeren in het versterken van de sekswerkgemeenschap in Nederland, hun rechtspositie, toegang tot zakelijke dienstverlening, destigmatisering en zelforganisatie. Alleen op deze manier wordt er bijgedragen aan een veiliger werkklimaat voor sekswerkers.

Kortom, wij adviseren de nota van wijzigingen WRS niet in te dienen.

Met vriendelijke groet,

Karlien van Eijck, teamleider PMW 013

Minke Fischer, manager Belle

Maria Scali, directeur SHOP

Petra Bakker, regio manager Noord Holland HVO-Querido

Elke Louwers, manager a.i. ESSM Stichting Humanitas

ⁱ <https://www.internetconsultatie.nl/sekswerk/reactie/31b866c0-ff4c-4181-8e69-86bbdc57b919>

ⁱⁱ <https://www.internetconsultatie.nl/sekswerk/reactie/823a2e5e-bf4d-499c-8f7c-5b9c25eeec72>

ⁱⁱⁱ <https://www.internetconsultatie.nl/sekswerk/reactie/a36eec72-b8ff-48a9-8fcf-afa88d5ac33e>

^{iv} <https://www.internetconsultatie.nl/sekswerk/reactie/f51a3284-4587-4d3f-88b5-0bb7a1762f5b>

^v <https://www.internetconsultatie.nl/sekswerk/reactie/5fefdc27-4248-41f1-94fe-ebb68c480bac>

^{vi} Recente onderzoeken in Ierland en Duitsland tonen dit aan (zie o.a. A Review of the Criminalisation of Paying for Sexual Services in Northern Ireland, Ellison, Dhónaill & Early, Queen's University Belfast, 2019; Auswirkungen des Prostituiertenschutzgesetzes auf die Prostitutionsszene in NRW, Degenhardt & Lintzen, Kober Dortmund – SKF, 2019).

^{vii} Ibid.

^{viii} WHO (2013). Implementing comprehensive HIV/STI programmes with sex workers.

^{ix} <https://www.internetconsultatie.nl/seksbedrijventoezicht/reactie/35ea14db-682a-40c1-9efa-46cec1b515b0>

^x <https://www.internetconsultatie.nl/seksbedrijventoezicht/reactie/3067682b-a628-486f-8934-f88d8ebc2f46>